

1. PODSTATNÉ MENÁ

(Substantíva)

- sú ohybné plnovýznamové slová, ktoré pomenúvajú osoby, zvieratá, rastliny, veci, deje, vlastnosti a duševné stavy.

OTÁZKA: **kto? čo?** (+ všetky pádové otázky)

Rozdelenie podľa druhu:

- I. a) **konkrétne** (hmotné: osoby, zvieratá, rastliny, veci) PR.: teta, pes, kvet, pero
b) **abstraktné** (nehmotné: deje, vlastnosti, duš. stavy) PR.: beh, láskavosť, žiaľ
- II. a) **všeobecné** (malé písmeno) PR.: kniha
b) **vlastné** (veľké písmeno) PR.: Juraj
- III. **pomnožené** PR.: nohavice

Gramatické kategórie:

1. rod – a) **mužský** (životný, neživotný); b) **ženský** c) **stredný**

2. číslo – a) **jednotné** (singulár-sg.); b) **množné** (plurál-pl.)

3. pád – nominatív - N (kto? čo?)
genitív - G (od koho? od čoho?)
datív - D (dám - komu? čomu)
akuzatív - A (vidím – koho? čo?)
vokatív - V (**používa sa len na oslovenia v tvare:** mami, oci, lgi, strýčku...)
lokál - L (o kom? o čom?)
inštrumentál - I (s kým? s čím?)

Skloňovacie vzory:

mužský rod: **chlap** (životné, zakončené na spoluhlásku alebo – o)

hrdina (zakončené na –a)

dub (neživotné, zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku)

stroj (zakončené na mäkkú spoluhlásku)

ženský rod: **žena** (zakončené na „a“, pred ktorým je tvrdá alebo obojaká spoluhlásku)

ulica (zakončené na „a“, pred ktorým je mäkká spoluhlásku)

dlaň (dlane)

kosť (kosti – slová zakončené na **c, s, v, p, st', š, d', r, j**)

stredný rod: **mesto** (zakončené na –o)

srdce (zakončené na –e)

vysvedčenie (zakončené na –ie)

dievča (zakončené na –a, –ä)

Neproduktívne vzory:

kuli (mužské, životné, cudzieho pôvodu, zakončené na **-i, -í, -y, -e, -é, -ě, -ä, -ö, -ü**)
PR.: pony, Škultéty, Goethe, Dante, Verdi...

gazdiná (ženský rod; pomenovania osôb z feudálneho obdobia zakončené na **-á**)
PR.: princezná, kráľovná, cisárovná, šľachtičná, stryná, ujčíná...

idea (ženský rod, cudzieho pôvodu, zakončené na **-ea, -oa, -ua**)
PR.: orchidea, Andrea, Nikaragua...

Vetnočlenská platnosť: podmet (len v nominatíve) (2)
predmet (G, D, A, L, I) (3)
príslovkové určenie (v spojení: predložka + podstatné meno) (4)
prívlastok – nezhodný (5n)
vetný základ

Pravopis:

1. **ženy, duby:** píšeme **-y** (pri ostatných vzoroch sa píše **-i**)
2. inštrumentál plurálu v príponách **-mi, -ami:** vždy píšeme **-i**
3. mužský rod: koncovka **-ov**
4. ženský rod: koncovka **-ou**
5. do ulice (**nie do ulici!**)
6. dlane, ale kosti (**N pl**)
7. v 6.páde (**lokál**) sa vždy píše **-i**

Pomnožné podstatné mená:

– pomenúvajú jednu vec a majú len tvar množného čísla
- PR.: dvere, nohavice, Košice

Určovanie rodu a vzoru pomnožných podstatných mien

Rod a vzor pomnožných podstatných mien určujeme podľa pádových prípon **N, D a L**.

Príklad	Zakončenie v N	vzor	rod	D	L
Piešťany	-y	dub	mužský	-om	-och
okuliare	-e	stroj			
Tatry	-y	žena	ženský	-ám	-ách
nohavice	-e	ulica		-iam	-iach
Košariská	-á/-a	mesto	stredný	-ám	-ách
prsia	-ia	srdce		-iam	-iach

PIKOŠKY:

A) Zvieracie podstatné mená mužského rodu:

- a) v **singulári** sa skloňujú podľa vzoru **chlap**;
- b) v **pluráli** sa skloňujú podľa vzoru **dub** (holuby) alebo **stroj** (mravce)
(závisí to od zakončenia slova)

Pravopis:

TEN/TÍ = **životné** skloňovanie v sg. aj v pl., píšeme – **i**, vzor **chlap/chlap**

(napr. psi, sokoli – ide o **zosobnenie!**)

TEN/TIE = v sg. **životné** a v pl. **neživotné** skloňovanie, píšeme – **y**, vzor **chlap/dub**

(napr. psy, sokoly)

B) Neživotné podstatné mená mužského rodu zakončené na –r alebo –l:

sú **cudzieho pôvodu**,

- a) ak **samohláska e** pri skloňovaní zostáva v slove, slovo skloňujeme:
 - v **sg.** podľa vzoru **stroj** PR.: triler – o trileri
 - v **pl.** podľa vzoru **dub** PR.: (dva) trilery
- b) ak **samohláska e** pri skloňovaní zo slova vypadáva, slovo skloňujeme:
 - v **sg.** aj v **pl.** len podľa vzoru **stroj**
 - **! pomôcka:** (čiže – ak vypadne **e**, vypadane aj vzor **dub**)

C) Podstatné meno **pani (mat')**: majú osobitné skloňovanie;

- slovo pani **sa skloňuje, ak stojí samostatne** PR.: Pomôž panej s nákupom.
- slovo pani **sa neskloňuje**, aj je vo vete spojené s menom, priezviskom, titulom alebo pomenovaním profesie človeka PR.: Videl som pani doktorku.

D) Cudzie nesklonné podstatné mená:

- niektoré podstatné mená cudzieho pôvodu sa neskloňujú
- sú to také slová, ktoré majú pre slovenčinu **netypické zakončenie**:
PR.: kupé, filé, menu, kanoe, Sydney...

Skloňovanie podstatných mien								
mužský rod								
	chlap		hrdina		dub		stroj	
	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
N	chlap	chlap i	hrdina	hrdin ovia	dub	dub y	stroj	stroj e
G	chlapa	chlapp ov	hrdinu	hrdin ov	duba	dub ov	stroja	stroj ov
D	chlapp ovi	chlapp om	hrdin ovi	hrdin om	dubu	dub om	stroju	stroj om
A	chlapa	chlapp ov	hrdinu	hrdin ov	dub	dub y	stroj	stroj e
L	chlapp ovi	chlapp och	hrdin ovi	hrdin och	dube	dub och	stroji	stroj och
I	chlapp om	chlapp mi	hrdin om	hrdin ami	dub om	dub mi	stroj om	stroj mi
ženský rod								
	žena		ulica		dlaň		kosť	
	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
N	žena	žen y	ulica	ulic e	dlaň	dlan e	kosť	kost i
G	žen y	žien	ulic e	ulíc	dlan e	dlan í	kost i	kost í
D	žen e	žen ám	ulic i	ulic iam	dlan i	dlan iam	kost i	kost iam
A	ženu	žen y	ulic u	ulic e	dlaň	dlan e	kosť	kost i
L	žen e	žen ách	ulic i	ulic iach	dlan i	dlan iach	kost i	kost iach
I	žen ou	žen ami	ulic ou	ulic ami	dlaň ou	dlaň ami	kosť ou	kosť ami
stredný rod								
	mesto		srdce		vysvedčenie		dievča	
	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
N	mesto	mest á	srdce	srdc ia	vysvedčenie	vysvedč enia	dievča	dievč atá dievč ence
G	mesta	miest	srdc a	srdc e	vysvedč enia	vysvedč ení	dievč aťa	dievč at dievč eniec
D	mestu	mest ám	srdc u	srdc iam	vysvedč eniu	vysvedč eniam	dievč aťu	dievč atám dievč encom
A	mesto	mest á	srdce	srdc ia	vysvedčenie	vysvedč enia	dievča	dievč atá dievč ence
L	meste	mest ách	srdc i	srdc iach	vysvedč ení	vysvedč eniach	dievč ati	dievč atách dievč enoch
I	mestom	mest ami	srdc om	srdc ami	vysvedč ením	vysvedč eniami	dievč aťom	dievč atami dievč encami

spracovala: Mgr. Marta Svobodová